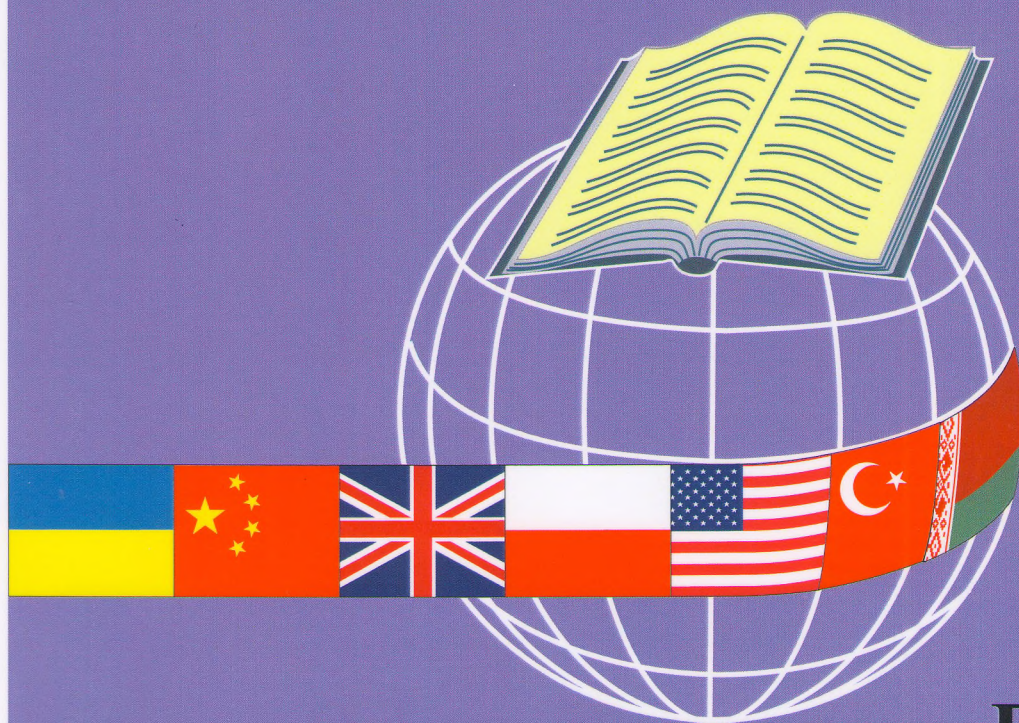

НАУКА І ОСВІТА

SCIENCE AND EDUCATION

Науково-практичний журнал
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ імені К. Д. УШИНСЬКОГО

Education

12'2017/CLXV

НАУКА І ОСВІТА

НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

12/CLXV, 2017

- ПЕДАГОГІКА -

Науково-практичний журнал
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.
Рік заснування – жовтень 1997.
Вказом Міністерства освіти і науки України №1328 від 21.12.2015 р. журнал внесено до
Переліку фахових видань України за педагогічними та психологічними науками.
«Наука і освіта» індексується у таких БД: *ULRICHS WEB Global Serials Directory; Academic Resource Index (ResearchBib); ERICH PLUS; OAJI; Index Copernicus; Emerging Sources Citation Index (ESCI) by Web of Science.*

Редакційна Колегія

Чебикін Олексій,
доктор психологічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України (головний редактор) (Україна),
Давидович Ніцца, доктор педагогічних наук, професор (заступник гол. редактора, педагогіка) (Ізраїль),
Бодній Григорій, доктор психологічних наук, професор (США),
Богданова Інна, доктор педагогічних наук, професор (Україна),
Богущ Алла, доктор педагогічних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, Заслужений діяч науки і техніки України (Україна),
Велитченко Леонід, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Кабанжи Марія, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Карпова Елла, доктор педагогічних наук, професор (Україна),
Курлянд Зінаїда, доктор педагогічних наук, професор (Україна),
Линенко Алла, доктор педагогічних наук, професор (Україна),
Максименко Юрій, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Мартінова Раїса, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України (Україна),
Масанов Анатолій, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Плох Віктор, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Прохоров Олександр, доктор психологічних наук, професор (Росія),
Саннікова Ольга, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Самоненко Світлана, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Свігур Людмила, доктор психологічних наук, професор (Україна),
Гурбовський Яків, доктор педагогічних наук, професор (Росія),
Чижик Олександр, доктор психологічних наук, професор (США),
Анна Балюк (відповідальний секретар).

ББК 74я 54
Н 34
УДК 37 (05) "54-02"

Журн. науково-практичний.
Педагогіка і психологія.
Зареєстровано 11.06.1997 р.
Серія КВ №2802
Перереєстровано 12.08.2014
Серія КВ № 20928-10728 ПР
© Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2014

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського 28.12.2017 р. (Протокол №5).
Здано до набору 10.01.2018 р. Підп. до друку 15.01.2018.
Формат 60x90/16. Папір друк. №1.
Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 32. Ум. друк. арк. 13,5.
Наклад: до 500 прим. Зам. №102.
Комп'ютерна верстка: Анна Балюк.
Редагування англ. текстів: Анна Балюк.

Адреса редакції:

65020 Одеса, вул. Старопортофранківська, 26,

E-mail: science_education@ukr.net

Веб-сайт: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/>

SCIENCE AND EDUCATION

12/ CLXV, 2017

- EDUCATION -

Academic Journal of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.
Foundation year – October, 1997.

By the Order of Ministry of Education and Science of Ukraine №1328 dated December, 21, 2015
the journal is included in the list of Specialized Editions of Ukraine on Pedagogical and Psychological sciences.
Science and Education is indexed in the following databases: *ULRICHS WEB Global Serials Directory; Academic Resource Index (ResearchBit); ERICH PLUS; OAJI; Index Copernicus; Emerging Sources Citation Index (ESCI) by Web of Science.*

Editorial board

Oleksiy Chebykin,

Doctor of Psychology, professor, academician of
National Academy of Educational Sciences of Ukraine (*editor-in-chief*), (Ukraine),
Nitza Davidovich, Doctor of Pedagogy, professor, (*assistant editor, Pedagogy, Methodology*), (Israel),
Gregory Bednyi, Doctor of Psychology, professor (USA),
Inna Bohdanova, Doctor of Pedagogy, professor (Ukraine),
Alla Bohush, Doctor of Pedagogy, Professor, Academician of the National
Academy of Educational Sciences of Ukraine, Honored worker of science and technology of Ukraine (Ukraine),
Leonid Velytchenko, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Mariia Kazanzhy, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Ella Karpova, Doctor of Pedagogy, professor (Ukraine),
Zinaida Kurliand, Doctor of Pedagogy, professor (Ukraine),
Alla Lynenko, Doctor of Pedagogy, professor (Ukraine),
Yurii Maksymenko, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Raisa Martynova, Doctor of Pedagogy, professor,
Corresponding Member of National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Ukraine),
Anatolii Massanov, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Viktor Plokhikh, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Oleksandr Prokhorov, Doctor of Psychology, professor (Russia),
Olha Sannikova, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Svitlana Symonenko, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Liudmyla Snihur, Doctor of Psychology, professor (Ukraine),
Yakiv Turbovskiy, Doctor of Pedagogy, professor (Russia),
Oleksandr Chyzyk, Doctor of Psychology, professor (USA),
Anna Baliuk (executive editor).

BBC 74я 54

H 34

UDC 37 (05) "54-02"

Scientific and practical journal.

Pedagogy and Psychology.

Registered on June 11, 1997.

Series KB № 2802

Reregistered on August 12, 2014.

Series KB № 20928-10728 IIP

© South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky, 2014

Recommended for printing and distributing via Internet
by academic council of South Ukrainian National Pedagogical
University named after K. D. Ushynsky, 28.12.2017 (Minutes №5).

Submitted for type-setting on 10.01.2017.

Signed for printing on 15.01.2018.

Format 60x90/16. Printing paper №1.

Offset printing. Accounting and publishing sheet 32.

Conv. printing sheet 13,5.

Circulation up to 500 copies. Order №102.

Computer layout by Anna Baliuk.

English texts edited by Anna Baliuk.

Editorial office address:

26, Staroportofrankivska Str., Odesa, 65020

E-mail: science_education@ukr.net

Website: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/en>

ЗМІСТ

<i>Pepova O., Yakovleva O.</i> Initial Education Stage as the Determinant of Future Translators' Further Academic Success.....	5
<i>Fizeshi O.</i> Historical-System Model of the Development of Primary School in Transcarpathia at the Turn of XIX-XXI Centuries.....	15
<i>Holubnycha L., Shatrava S.</i> Using Interactive Whiteboard at English Lessons for Law Students.....	24
<i>Іванчук С.</i> Особливості розуміння основ культури споживання дітьми старшого дошкільного віку.....	31
<i>Zat'ko J., Kushnir V., Ratsul O.</i> Formation of Moral Behavior in Children by Means of Original Didactic Fairy Tale.....	36
<i>Міхесенко О., Кукса Н., Лянной М.</i> Формування культури здоров'я студентської молоді в умовах вищого навчального закладу.....	42
<i>Romaniuk S.</i> Evolution of Organizational Forms of Teaching Ukrainian Language in Western Diaspora.....	53
<i>Сопівник І., Дука Т., Підлітняк І.</i> Діагностика професійної підготовленості студентів до педагогічної діяльності.....	59
<i>Kunikowski S., Pichkur M., Stratan-Artyshkova T.</i> Future Teachers' Psychological Readiness for Inclusive Teaching: Coping-Strategies.....	66
<i>Khomik O., Kovalchuk O., Myshko O.</i> Leadership Qualities as an Effective Attribute of Would be Managers' Culture Forming in Higher Educational Establishments.....	71
<i>Маркова О., Горнінич Т., Височан Л.</i> Розвиток творчих здібностей студентів у процесі навчальної діяльності.....	78
<i>Kuzava I., Stasiuk L., Savchenko N.</i> Peculiarities of Implementing Inclusive Education in Ukraine.....	85
<i>Maslov Y.</i> Specificity of Future Socionomy Experts' Sociocultural Competence Formation.....	91
<i>Brzezińska R., Ishchenko L., Kalynovska I.</i> Future Teachers' Axiological Sphere Development for Children's Creativity Formation.....	99
<i>Vasiuk O., Vyhovska S., Brzuze G.</i> Examining Students' Academic Motivation.....	105
<i>Chukhno O.</i> Experimental Work on Teaching Future Teachers Second Foreign Language Pronunciation.....	112
<i>Fedorchenko N., Kalaur I., Liubarets V.</i> Legal Consciousness of Young People as a Prerequisite of Social Environment.....	120
<i>Babina V.</i> Peculiarities of Technical University Students' Legal Culture Formation.....	128
<i>Присяжнюк О.</i> Аналіз організації мовної освіти в університетах Польщі та України.....	135
<i>Borinshtein Ye., Atamaniuk Z., Ortynska N.</i> Education: Dialogical Search and Socio-Cultural Adaptation.....	140
<i>Starovoit L.</i> Psychological Aspects of Primary School Students' Creative Development in the Process of Practical Art Activities.....	146
<i>Горват М., Мочан Т., Кузьма-Качур М.</i> Діагностика готовності студентів до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів.....	151
<i>Nesterenko V., Bedran R.</i> Educating Preschool Children's Health Culture in Different Age Groups.....	158
<i>Shcherbakova N.</i> Future Teachers Training in the Field of Instructional Dialogue Organization.....	165
<i>Konoshenko N., Konoshenko S.</i> Using Interactive Technologies in Social Care Teachers Training in Terms of Preventive Work with Minor Children.....	171
<i>Karabin O., Romanyshyna O.</i> Future Designers' Information Competency Formation in the Process of Professional Training.....	176
<i>Aleksandrova N., Sluchaina L.</i> Enhancing Phd Students' Academic Writing Skills in The Process of Learning English.....	183
<i>Койчева Т., Княжева І.</i> Технологія використання дидактичних багатовимірних інструментів у професійній підготовці майбутніх викладачів.....	190
<i>Halitsan O., Foksha O., Baliuk A.</i> Experimental Programme of Future Teachers' Pedagogical Facilitation in Terms of Higher Education.....	196
<i>Падалка О.</i> Зміст фахової підготовки майбутнього вихователя: аксіологічний підхід.....	202
<i>Bilousov O.</i> Employment Opportunities and Useful Skills of Political Science Graduates in the USA.....	207

УДК: 378:373.5.011.3-051

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-12-8>**Ірина Віталіївна Сопівник,***доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, Україна,***Тетяна Миколаївна Дука,***кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та педагогіки розвитку дитини,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, м. Умань, Україна***Ірина Юрїївна Підлипняк,***кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 2, м. Умань, Україна*

ДІАГНОСТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено одній з вагомих проблем удосконалення якості освіти в умовах закладів вищої освіти – титанню продуктивного наукового діагностико-прогностичного моніторингу професійної діяльності викладачів сучасного освітнього процесу. Мета статті полягає в розкритті результатів апробації діагностичної методики визначення сформованості професійної підготовленості майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей. Виокремлено критерії професійної підготовленості до педагогічної діяльності: когнітивний, мотиваційний, операційний. Кожен з них включає групу якісних показників, які розкривають зміст і дають характеристику досягнень студентів у передбаченому виді діяльності. На основі цього розроблено методично-інструментарій, за яким проведено діагностику професійної підготовленості студентів до педагогічної діяльності. Це уможливило їх чітку кількісну диференціацію за високим, середнім і низьким рівнями готовності із конкретними характеристиками якісних вимірів, що відкриває перспективи для розроблення відповідних ефективних заходів щодо підвищення якості професійної підготовки майбутнього педагога до педагогічної діяльності.

Ключові слова: діагностика, підготовленість студентів, майбутній педагог, освітній процес, заклад вищої освіти, становлення майбутніх педагогічних фахівців.

Вступ

Процеси реформування, модернізації та глобалізації, які нині відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, об'єктивно спрямовані на її подальший якісний розвиток, забезпечення потреб суспільства та держави у кваліфікованих фахівцях, що передбачає відповідні зміни у підготовці студентів до педагогічної діяльності.

Сучасні реалії орієнтують на висококваліфіковану підготовку майбутнього педагога як гуманістично зорієнтованої особистості, здатної оператив-но та дивергентно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, умов власної професійної діяльності, розробляти та впроваджувати нові технології в освітній процес.

Відповідно до специфіки теми нашого дослідження суттєвого значення мають праці, в яких висвітлюються проблеми професійної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти, різні аспекти професійного становлення майбутніх педагогів, зокрема модернізація навчально-виховного процесу в школі в контексті сучасного освітнього процесу (А. Богуш [1]); формування професійної компе-

тентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої освіти (Г. Беленька [2]); педагогічні умови формування у студентів самооцінки готовності до професійної діяльності (Т. Швець [12]); підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання (В. Нестеренко [6]) та ін.

Цінними для нашого дослідження є праці педагогів А. Балюк [11], Л. Іщенко [5], присвячені розробці методики підготовки студентів до педагогічної діяльності. Зокрема, А. Балюк розкрила шляхи підвищення мотиваційної зацікавленості студентів у дослідницькій діяльності. Критеріями оцінювання за зовнішніми характеристиками були: ініціативність, творчість, алгоритм дій, точність, раціональність, правильні відповіді, пояснення [11].

Л. Іщенко розробила діагностичну методику підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників, яка в свою чергу відкрила перспективи для розроблення відповідних ефективних заходів щодо підвищення якості професійної підготовки майбутнього педагога до означеної діяльності [5].

Із метою перевірки ефективності процесу професійного становлення педагогічних фахівців постає нагальна потреба у діагностиці професійної підготовленості студентів до педагогічної діяльності.

Педагогічна діагностика як система методів і засобів вимірювання професійної компетентності студентів педагогічних закладів вищої освіти, яка надає інформацію щодо наявності прогалин у освітньому процесі, сприяє усвідомленню та пошуку оптимальних шляхів їх подолання. Окремі аспекти діагностики професійної компетентності майбутніх педагогів розглядаються в працях Н. Гагаріної [3], І. Демченко [4], Ю. Шапран [7] та ін.

Педагогічну діагностику професійного становлення майбутнього педагогічного фахівця Н. Гагаріна розглядала як сукупність діагностичних завдань, органічно включених у освітній процес із врахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності, етапів опанування освітньої програми, курсів педагогічних дисциплін. На її думку, діагностика дозволяє конкретизувати діяльність майбутнього педагога, спрямувати його на розв'язання практичних завдань та вдосконалення професійної компетентності [3].

Результати психолого-педагогічної діагностики інклюзивної компетентності студентів на прикладі майбутніх учителів початкових класів розкрила І. Демченко. Автором визначено перцептивно-інтелектуальний, інформаційно-когнітивний, змістово-процесуальний критерії та відповідні їм показники, розроблено методичний інструментарій, за яким проведено психолого-педагогічну діагностику сформованості цієї професійної якості в студентів [4].

Виходячи з вищезазначеного, наразі актуальною і своєчасною є проблема діагностики професійної підготовленості студентів до педагогічної діяльності, результати якої дозволять надавати студентам педагогічних спеціальностей допомогу в коригуванні освітнього процесу згідно з їх потребами та мотивами.

Мета статті полягає в апробації діагностичної методики визначення сформованості професійної компетентності майбутніх педагогів.

Завдання дослідження:

1) розкрити критерії і показники підготовленості майбутнього педагога до педагогічної діяльності.

2) розробити діагностично-методичний інструментарій за визначеними критеріями і показниками та провести діагностику для диференціації її рівнів у студентів з означеної підготовки.

Методи дослідження

На діагностувальному етапі було задіяно 240 студентів Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, які навчаються на педагогічних спеціальностях. Усіх респондентів було поділено на 2 групи: експериментальна (ЕГ) і контрольна (КГ).

З цією метою використовувалися різні анкети й опитувальники (тести самооцінки, ситуативні тести, тести розв'язання проблемних завдань, комп'ютерні

тести оцінки навчальних досягнень тощо). При формуванні комплексу діагностичних методик особливий акцент був зроблений на самодіагностичні методи. Вони спонукали студентів до самооцінної діяльності, що дозволяло максимально враховувати власні пріоритети особистісного та професійного саморозвитку, здійснювати самостійну регуляцію процесу самопізнання, самоаналізу та самомотивації [7; 3].

З метою удосконалення процесу визначення професійної компетентності майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей та корекції рівнів сформованої її складових була розроблена і апробована діагностична методика, адаптована за опитувальниками В. Ядова і А. Здравомислова [4]. В основу були покладені принципи, що використовуються міжнародною компанією «SHL» при проведенні інтерв'ю за компетенціями із випускниками навчальних закладів [3]. Під час використання методу інтерв'ю студентам пропонувалося проаналізувати приклади власної діяльності, які могли дати уяву про розвиток відповідних компетентностей.

Методика передбачала постановку різних видів запитань, що стосувалися вияву компетентностей у відкриті запитання (Хто? Чому? Яким чином? Що? Спеціальні (Який результат Ви отримали? Що відповіло згодом? Що Вас спонукало?); порівняльні (Порівняйте власні знання зі знаннями однокурсників; Як Ви оцінюєте власні перспективи у порівнянні з іншими?); поведінкові (Яких результатів Ви досягли після використання цієї стратегії? До яких наслідків призвело? Під час впровадження інновацій з якими труднощами Ви зустрілися? Яким чином Ви їх подолали?); зворотнього зв'язку (Яка була зворотня реакція після планування цього заходу? Якого досвіду набули після цього? Як його використовували у подальшій діяльності?) [3].

Підготовленість студента до педагогічної діяльності – це індивідуальний результат його професійної підготовки.

Комплекс методичних знань, умінь і навичок майбутнього педагога є підґрунтям для набуття методичної компетентності (ціннісно-орієнтаційна, предметна, інформаційна), які, у свою чергу, є індикаторами визначення готовності до педагогічної діяльності.

Під час проведення дослідження визначення розвитку ціннісно-орієнтаційної компетентності здійснювалося шляхом аналізу відповідей студентів на такі запитання:

1. Опишіть, чим Ви керувалися при виборі майбутньої професії. За наявності альтернативи вкажіть, чому саме професію педагога Ви обрали? Які сподівання Ви покладаєте на свою майбутню професію?

2. Як Ви бачите розвиток власної педагогічної кар'єри? Які найближчі завдання – професійні кар'єрні Ви ставите перед собою? Що Ви робите для їх досягнення?

3. Опишіть ситуацію, коли під час проходження практики Вам вдалося розв'язати важливі педагогічні питання. Що є стимулом для Вас під час проходження педагогічної практики? Чи маєте власні педагогічні ідеї? Як Ви їх реалізуєте?

Проведений аналіз отриманих результатів передбачив вияв позитивних поведінкових індикаторів розвитку ціннісно-орієнтаційної компетентності, а також наявність можливості повної самореалізації в професійній діяльності; задоволеність від процесу та результатів власної педагогічної діяльності; вияв мотиваційних спонукань заради досягнення задуманого; готовність виконувати нову роботу, важкі завдання; орієнтованість на професійну діяльність.

Прояв негативних поведінкових реакцій характеризувався відсутністю спроможності до самореалізації в професійній діяльності; невдоволеністю процесом та результатами власної педагогічної діяльності; незадоволеністю раніше отриманим результатом; пасивністю, апатією, відсутністю чітких планів на майбутню професійну діяльність; налаштованістю на посередню професійну байдужість [7].

Предметна компетентність діагностувалась шляхом аналізу відповідей на такі запитання. Наприклад:

1. Дайте самооцінку власних знань зі свого фаху. Яке відношення мають державні стандарти до вашої професійної діяльності? Чи доводилось Вам стикатися з ними при проходженні педагогічної практики? Що саме Ви використовували?

2. Опишіть, наскільки Вам вистачало предметних знань для проведення ефективної роботи під час проходження практики? Відмітьте, яких саме знань Вам не достатньо? У чому причина такої ситуації?

3. Оцініть глибину знань і Ваш рівень володіння предметним матеріалом. Чи достатніми вони є для виконання роботи? Що Ви здійснюєте для підвищення рівня власної професійної підготовки?

Серед позитивних поведінкових індикаторів сформованості предметної компетентності варто виокремити: вияв системних професійних знань із педагогічних та фахових методик; обізнаність з останніми досягненнями відповідної наукової галузі; здатність до самостійного професійного розвитку.

Негативні поведінкові індикатори засвідчували: недостатні (неповні) професійні знання із педагогіки та фахових методик; поверхові знання про останні наукові досягнення у відповідній галузі; відсутність бажання до власного професійного розвитку.

Інформаційна компетентність визначалася шляхом аналізу відповідей на запитання, наприклад:

1. Як Ви ставитеся до педагогічної та психологічної літератури? Що Вас спонукає до її пошуку? Де Ви її віднаходите: в читальному залі, бібліотеці, Інтернеті, вдома?

2. Опишіть, як часто Ви купуєте літературу з педагогіки і фахових методик. Що саме і коли Ви купували?

3. Опишіть ситуацію, коли Вам доводилося багато і важко працювати. Що виявилось стимулом такої роботи? З якими труднощами Ви зіткнулися при цьому? Яких результатів Ви досягли?

Аналогічний підхід здійснювався до вимірювання інших складових професійної компетентності студентів педагогічних спеціальностей.

У процесі дослідження було виділено наступні показники професійної компетентності студентів, а саме: професійна спрямованість особистості, ставлення до педагогічної діяльності; системність професійних знань, спроможність визначати стратегію майбутньої педагогічної діяльності, використання сучасних методів, прийомів, методик, педагогічних технологій, оперування інформацією; оволодіння прийомами міжособистісного спілкування, сформованість особистісних якостей (соціально-комунікативної адаптивності, гуманізму, співробітництва, відповідальності, оптимізму, віри в себе, фрустраційної толерантності, емпатійності), вміння ініціювати дослідницько-інноваційні проекти; здатність до саморозвитку і самовдосконалення [7].

Виділені критерійні показники не вичерпують усього різноманіття якісних характеристик підготовленості студентів до формування освітніх та життєвих компетентцій дітей різного віку, але в контексті нашого дослідження вони є найбільш значущими.

У структурі підготовленості студента до педагогічної діяльності розглядалися когнітивний, мотиваційний і операційний критерії, що є взаємозв'язаними та взаємообумовленими складовими.

Когнітивний критерій підготовленості студентів до професійної діяльності характеризує рівень знань студентів щодо мети, форм і методів дисциплін професійного циклу та фахових методик.

Мотиваційний критерій підготовленості студентів до професійної діяльності включає в себе професійні настанови, інтереси, прагнення займатися педагогічною роботою. Його основою є професійно-педагогічна спрямованість (особисте прагнення людини застосувати свої знання в обраній професійній сфері), в якій виражається позитивне ставлення до професії, бажання вдосконалювати свою підготовку тощо [8].

Професійна мотивація майбутнього педагога є внутрішнім рушійним чинником розвитку особистості та її професіоналізму, оскільки тільки на основі її високого рівня сформованості можливий ефективний розвиток професійної компетентності і професійної культури особистості педагога (R. Burková [9], P. Gavora [10]).

Операційний критерій підготовленості студентів до педагогічної діяльності характеризується сформованістю у майбутніх педагогів професійних умінь і навичок, необхідних для професійної діяльності. Із урахуванням критеріїв та ступенів сформованості показників ми виділяли три рівні професійної компетентності.

тентності майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей: високий, середній та низький.

Результати дослідження

Констатувальний етап експерименту був проведений з метою визначення рівнів підготовленості студентів до педагогічної діяльності. Відповідно до визначених критеріїв і показників підготовленості було розроблено і дібрано діагностичні методики. Розглянемо деякі з критеріїв (когнітивний, мотиваційний) докладніше.

Когнітивний критерій підготовленості передбачав обстеження контрольної й експериментальної груп за ступенем обізнаності щодо фахових методик.

Студенти виконували комплекс завдань, розроблених за двома рівнями складності:

- перший рівень – репродуктивний, що передбачав відтворення засвоєної інформації та надання власної інтерпретації навчальному матеріалу.

- другий рівень – дослідницько-творчий, передбачав розробку плану власного проекту за певною темою.

Оцінювання навчальних досягнень студентів відбувалося за 3-х бальною шкалою (високий, середній, низький).

Щодо прояву досліджуваної підготовленості, у більшості студентів як у КГ 76 (63%), так і в ЕГ 77 (64%) відповіді були повні, продемонстрували глибокі й системні знання та розуміння теоретичного матеріалу, могли розкрити означену проблему, робили узагальнення, наводили власні міркування, доводили свою думку, вміли синтезувати знання суміжних галузевих дисциплін, демонстрували системний, творчий підхід до виконання дослідницько-творчих завдань з адекватним розумінням кінцевого результату. Таких студентів віднесено до високого рівня прояву означеного показника.

У 25 (21%) студентів КГ та у 26 (22%) з ЕГ виявлено середній рівень засвоєння знань. Вони продемонстрували достатню обізнаність із формами та методами фахових методик та дисциплін професійного циклу; правильно використовували понятійний апарат, склали розгорнутий план відповідей, але мали певні труднощі під час розробки дослідницько-творчих завдань.

Лише 19 (16%) студентів контрольної групи та 17 (14%) – з експериментальної групи продемонстрували неповні знання, містили неточності, у студентів виникали складності при виконанні творчих завдань, відповіді були неповні, містили неточності, а також виникли труднощі під час розробки й оформлення дослідницько-творчої роботи тощо. Такі студенти були віднесені до низького рівня прояву означеного показника.

Мотиваційний критерій підготовленості передбачав обстеження контрольної й експериментальної груп за наявністю мотивів професійного вибору. Наприклад:

I. Чим Вас приваблює обрана спеціальність?

- 1) престижністю ВНЗ і самої спеціальності;
- 2) можливістю якнайповнішої самореалізації;
- 3) це моє покликання;
- 4) вибір спеціальності визначався мною, виходячи із сукупності прохідного балу за наслідками тестування;

5) нічим, цього хотіли мої батьки для продовження династії;

6) для мене головне – отримати диплом, а працювати я буду там, де прибутково.

II. Якби вам надали можливість змінити спеціальність, то яку б ви обрали?

- 1) Ту, яку й обрав;
- 2) Іншу (вказіть, яку);
- 3) не знаю.

III. Як би ви оцінили своє ставлення до спеціальності?

- 1) подобається;
- 2) ставлюся байдуже;
- 3) швидше не подобається, ніж подобається.

Отримані результати засвідчили, що більшість студентів – як КГ – 84 (70%), так і ЕГ – 97 (81%) запевняють, що основним мотивом вибору професії є підвищення освітнього рівня, бажання працювати з дітьми різного віку, інтерес до професії педагога, що свідчить про наявність мотивів до педагогічної діяльності.

Середній рівень прояву цього показника продемонстрували 23 (19%) студентів КГ і 17 (14%) – ЕГ. Студенти наголошували на необхідності полегшення виконання професійних обов'язків педагога. У них переважало бажання отримати оцінку за проходження практики та прагнення до самоствердження.

Лише 13 (11%) КГ та 6 (5%) студентів ЕГ наголошували на тому, що підставою вибору цієї професії були суб'єктивні причини: найдешевша оплата за навчання, тут вчиться подруга, проживання в місті, де знаходиться університет. Частина студентів стверджували, що на цьому етапі навчання у закладі вищої освіти у них відсутні професійні потреби (в основному такі відповіді дали ті студенти, мотив навчання яких – формальне отримання освіти, або ті, які не досить розуміли, що таке потреба). Такі студенти були віднесені до низького рівня.

Рівні підготовленості студентів до педагогічної діяльності за усіма показниками подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Рівні підготовленості студентів до педагогічної діяльності (констатувальний зріз)

Рівні підготовленості											
Контрольна група						Експериментальна група					
КГ						ЕГ					
В		С		Н		В		С		Н	
абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
80	67	24	20	16	14	87	73	22	18	11	10

Проілюструємо результати констатувального зрізу на рис. 1.

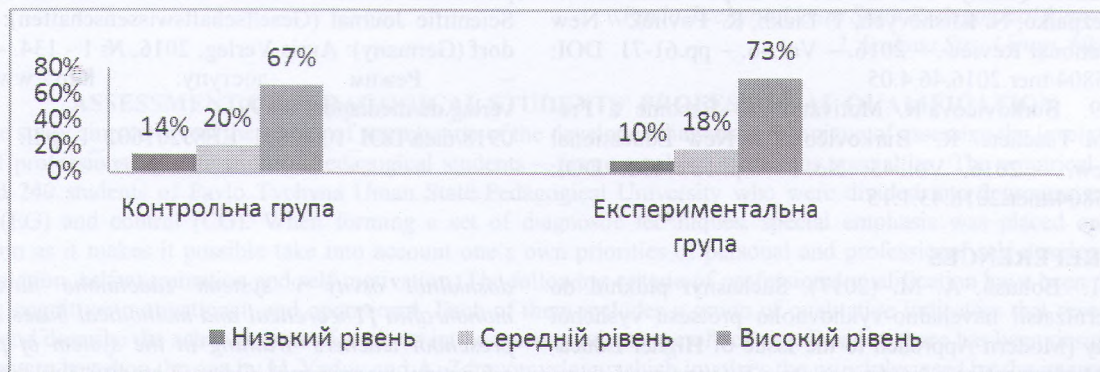

Рис. 1. Діаграма рівнів підготовленості студентів до педагогічної діяльності (констатувальний зріз)

Як видно з таблиці 1 і рисунку 1, результати діагностики рівнів підготовленості студентів до педагогічної діяльності експериментальної та контрольної груп майже не різняться між собою. Так, різниця низького рівня між контрольною і експериментальною групами – 4%, різниця даних щодо середнього рівня склала – 2%, а різниця даних високого рівня – 6%.

Висновки

Визначено критерії (когнітивний, мотиваційний, операційний) і показники готовності майбутніх фахівців до педагогічної діяльності. Охарактеризовано якісні виміри високого, середнього і низького рівнів готовності майбутніх фахівців до педагогічної діяльності. Розроблено діагностично-методичний інструментарій, за яким проведено діагностику майбутніх фахівців до педагогічної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богущ А. М. Сучасний підхід до модернізації навчально-виховного процесу вищої школи / А. М. Богущ // Наука і освіта. – 2017. – № 5. – 14-18.
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : моногр. / Г. В. Беленька. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. – 320 с.
3. Гагаріна Н. П. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (діагностичний аспект): навчально-методичний посібник / Н. П. Гагаріна. – Кіровоград: КЗ «КОШПО освіти імені Василя Сухомлинського», 2014. – 68 с.

Отже, науково-методична обґрунтованість діагностичних процедур вимірювання професійної компетентності майбутніх педагогів покликана забезпечувати оперативність і динамізм управління системою їх професійної підготовки, своєчасне виявлення можливих деформацій із метою їх коригування у процесі особистісно-професійного саморозвитку. Сучасні вимоги до діагностики компетентності педагогів спонукають до комплексного використання методик різного типу з метою синхронізованого оцінювання рівня розвитку відповідних компетентностей студентів педагогічних спеціальностей.

Подальші дослідження полягатимуть у розробці програми самовдосконалення студентів, відборі ефективних методів і прийомів самомотивації, зіставленні досягнутих результатів із очікуваними.

4. Демченко І. І. Готовність учителя початкових класів до роботи в умовах інклюзивної освіти : структура та діагностика : навч.-метод. посібн. / І. І. Демченко. [Електронний ресурс] – Умань : Видавць «Сочінський М. М.», 2014. – 160 с. Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream>.

5. Іщенко Л. В. Діагностика підготовленості майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності старших дошкільників / Л. В. Іщенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту ім. П. Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.] – Умань:

ФОП Жовтий О. О., 2014. – Вип. 10, ч. 2. – С. 130–137.

6. Нестеренко В. В. Теоритико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання: монографія / В. В. Нестеренко. – Одеса : Лерадрук, 2012. – 399 с.

7. Шапран Ю. Діагностика професійної компетентності студентів педагогічного університету методом аналізу поведінкових індикаторів / Ю. Шапран // Вісник Черкаського ун-ту. Сер. : Педагогічні науки. – Черкаси, 2015. – С.141–148.

8. Bezpalko O. Criteria and Indicators of University Education Quality: The Results of Expert Interview / O. Bezpalko, N. Klishevych, T. Liakh, R. Pavliuk // New Educational Review. – 2016. – Vol.46. – pp.61-71. DOI: 10.15804/ner.2016.46.4.05

9. Burkovičová R. Motivation to Become a Preschool Teacher / R. Burkovičová // New Educational Review. – 2016, Vol. 43. No. 1 – p. 181–191. DOI: 10.15804/ner.2016.43.1.15

REFERENCES

1. Bohush, A. M. (2017). Suchasnyi pidkhid do modernizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu vyshchoi shkoly [Modern Approach to the Issue of Higher Education Modernization]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 5, 14-18.

2. Bieliienka, H. V. (2011). *Formuvannia profesiinnoi kompetentnosti suchasnoho vykhovatelja doshkilnoho navchalnoho zakladu: monohr. [Preschool teacher's professional competence formation]*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].

3. Haharina, N. P. (2014). *Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv (diahnostychnyi aspekt): navchalno-metodychnyi posibnyk [Training future preschool teachers' study guide]*. Kirovohrad: KZ «KOIPPO osvity imeni Vasylia Sukhomlynskoho» [in Ukrainian].

4. Demchenko, I. I. (2014). *Hotovnist uchytelia pochatkovykh klasiv do roboty v umovakh inkluzyvnoi osvity : struktura ta diahnozyka : navch.-metod. posibn. [Readiness of a preschool teacher for work in terms of inclusive education: structure and diagnostics: study guide]*. Uman : Vydavets «Sochinskyi M. M.». Retrieved from: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream>. [in Ukrainian].

5. Ishchenko, L. V. (2014). Diahnozyka pidhotovlenosti maibutnikh vykhovateliv do formuvannia tvorchoi indyvidualnosti starshykh doshkilnykiv [Assessing future preschool teachers skills of creativity formation in senior preschoolers]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia : zb. nauk. prats Umanskoho derzh. ped. un-tu im. P. Tyshyny – Problems of future teachers' training: collection of scientific works*, 10, 130-137. Uman: FOP Zhovtyi O. O. [in Ukrainian].

6. Nesterenko, V. V. (2012). *Teorytyko-metodolohichni zasady pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv*

10. Gavora P. Self-efficacy of Students in a Preschool Education Programme: The Construction of a Research Instrument / P. Gavora, A. Wiegerová // *New Educational Review*. 2017, Vol. 47, No. 1 – p. 125-138. DOI: 10.15804/ner.2017.47.1.10

11. Sikura A. Y. Ways of selecting talented master-degree students for research work / A. Y. Sikura, V. I. Plisko, A. S. Baliuk // *Science and Education*. – 2017, No. 8 – p. 127-133. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-8-19>

12. Shvets T. A. The theoretical ground of the pedagogical conditions for the professional training of future preschool teachers / T. A. Shvets // *Eastern European Scientific Journal (Gesellschaftswissenschaften): Düsseldorf (Germany): Auris Verlag*, 2016, № 1 - 134. - 137 pp. – Режим доступу: http://www.auris-verlag.de/mediapool/99/990918/data/DOI_10.12851_EESJ201602_1_.pdf.

doshkilnoi osvity v systemi zaochnoho navchannia: monohrafiia [Theoretical and methodical bases of future preschool teachers' training in the system of part-time education: monograph]. Odesa: Leradruk [in Ukrainian].

7. Shapran, Yu. (2015). Diahnozyka profesiinnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnoho universytetu metodom analizu povedinkovykh indyktoriv. *Visnyk Cherkaskoho un-tu. Ser. : Pedahohichni nauky*. Cherkasy [in Ukrainian].

8. Bezpalko, O., Klishevych, N., Liakh, T., Pavliuk, R. (2016). Criteria and Indicators of University Education Quality: The Results of Expert Interview. *New Educational Review*, 46, 61-71. DOI: 10.15804/ner.2016.46.4.05

9. Burkovičová, R. (2016). Motivation to Become a Preschool Teacher. *New Educational Review*, 1, 181-191. DOI: 10.15804/ner.2016.43.1.15

10. Gavora, P., Wiegerová, A. (2017). Self-efficacy of Students in a Preschool Education Programme: The Construction of a Research Instrument. *New Educational Review*, 1, 125-138. DOI: 10.15804/ner.2017.47.1.10

11. Sikura, A. Y., Plisko, V. I., Baliuk, A. S. (2017). Ways of selecting talented master-degree students for research work. *Science and Education*, 8, 127-133. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-8-19>

12. Shvets, T. A. (2016). The theoretical ground of the pedagogical conditions for the professional training of future preschool teachers. *Eastern European Scientific Journal (Gesellschaftswissenschaften): Düsseldorf (Germany): Auris Verlag*, 1, 134-137. Retrieved from: http://www.auris-verlag.de/mediapool/99/990918/data/DOI_10.12851_EESJ201602_1_.pdf.

Iryna Sopivnyk,

*Doctor of Pedagogy, associate professor,
Department of Social Pedagogy and Informational Technologies in Education,
National University of Health and Environmental Sciences of Ukraine,
15, Heroiv Oborony Str., Kyiv, Ukraine,*

Tetiana Duka,

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), senior lecturer,
Department of Psychology and Pedagogy of Child Development,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine,*

Iryna Pidlypniak,

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,
Department of Psychology and Pedagogy of Child Development,
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,
2, Sadova Str., Uman, Ukraine,*

ASSESSMENT OF PEDAGOGICAL STUDENTS' PROFESSIONAL QUALIFICATION

The study aims to reveal the results of approbation of the developed diagnostic technique of assessing the level of maturity of professional qualification of pedagogical students – future teachers of various specialties. The empirical study involved 240 students of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University who were divided into 2 groups: experimental (EG) and control (CG). When forming a set of diagnostic techniques, special emphasis was placed on self-evaluation as it makes it possible to take into account one's own priorities of personal and professional self-development, self-regulation, self-examination and self-motivation. The following criteria of professional qualification have been distinguished: cognitive, motivational, and operational. Each of them includes a group of qualitative indicators that reveal the content and describe the achievements of students in the correspondent type of activity. Besides, there has been designed a questionnaire based on the one by V. Yadov and A. Zdravomyslova, which involves the principles used by the international company SHL during the interviews with university graduates to evaluate their professional competences. When using the interview method, the students were encouraged to analyze examples of their activities (basing on their teaching internship experience and learning activities) that could give an idea of the development of relevant competencies. In the framework of the cognitive criterion the degree of awareness of the professional techniques was evaluated. The students performed a set of tasks developed at two levels of complexity: the first level is reproductive, and the second one is research and creative. The motivational criterion involved the examination of motives of the students' professional choice. There have been distinguished high, medium and low levels of professional qualification. The research outcomes have shown that the high level was found in 73% of the EG students and 67% of the CG ones; the medium one – EG students – 18%, CG – 20%, and the low one – EG students – 10%, CG – 14%.

Keywords: diagnostics, students' preparedness, future teacher, educational process, institution of higher education, formation of future pedagogical specialists.

Подано до редакції 06.11.2017